

Av: Ninna Tersman **Regi:** Lena Mossegård
Medverkande: Isabel Reboia och Albin Grenholm

Lärarhandledning

Teater
KOMET

tribunalen
TEATER

I. Om Lärarhandledningen.

I den här handledningen kan du som pedagog hitta tips och idéer på några olika ingångar man kan ha, när man i efterhand vill diskutera och arbeta vidare med föreställningen tillsammans med eleverna. Ibland kan det såklart också vara en poäng att förbereda eleverna inför teaterbesöket. Just vad gäller JÄVLA PARASITER! tycker vi att det är en fördel att inte förbereda eleverna tematiskt. Vi tror de kan få mer ut av föreställningen om de inte har några förutbestämda bilder eller förväntningar på vad de ska komma att se. Däremot kan man gärna prata med dem i förväg om själva teaterbesöket – att se en teaterföreställning.

I handledningen finns en del tankar hämtade ur Karin Helanders skrift "Att öppna nya världar", där Karin, som är professor i Teatervetenskap och föreståndare för Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms Universitet, beskriver hur en teaterupplevelse kan bearbetas. Viktigt att tänka på kan vara att se samtalet efter en föreställning som ett slags sökande efter svar, där frågorna är viktigare än svaren. Det finns helt enkelt inga rätta svar. Samtalet kan snarare fungera som ett sätt att öppna upp för möjligheter att möta tankar, känslor och sammanhang som kan vidga tankarna och referensramarna. Det kan också ge oss möjlighet att reflektera över erfarenheter eller granska olika sorters förhållanden och påståenden. Skriften i sin helhet kan beställas från Riksteaterns hemsida via följande länk: http://skolscenen.riksteatern.se/files/2016/09/RT_Öppna_världar_web.pdf

Denna handledning innehåller, utöver tips på diskussionsfrågor, en detaljerad beskrivning av handlingen i pjäsen, länkar till spel och övningar att arbeta vidare kring tematiken med, litteratur- och filmtips, samt en ordlista med ord som förekommer i pjäsen eller som är relaterade till tematiken, och som det kan vara bra att ha till hands för en vidare diskussion av temat.

II. Inför teaterbesöket

En del elever har kanske tidigare varit på teater eller spelar själva teater. De kan ha minnen eller erfarenheter som de skulle kunna dela med varandra. Klassen eller gruppen kanske har varit på teater tillsammans tidigare. Det kan vara bra att prata om de här upplevelserna och även prata om förväntningar inför det kommande teaterbesöket.

Här följer några tips som du som pedagog kan göra för att förbereda gruppen - för att alla ska kunna ta till sig teaterupplevelsen på bästa sätt:

**Undersök teatererfarenheter genom att göra en runda i gruppen, om det finns någon eller några som har tidigare teatererfarenheter. Låt ungdomarna dela sina erfarenheter med varandra. Diskutera tillsammans hur ni tror det är på teatern. Vilka som arbetar där, vad deras respektive uppgifter är, att det är en levande konstform – med skådespelarna på scenen framför publiken etc. Om en del elever aldrig varit på teater*

kan det vara fint att prata lite grundläggande om skillnaden mellan teater och film. Hur teater skiljer sig från andra konstformer, och vilken effekt det har för en som åskådare, och för ens upplevelse.

**Gör en teaterordlista.* Det finns många ord och begrepp som man använder sig av inom teatervärlden, precis som det gör inom andra yrkesområden. Låt ungdomarna få mer information om sådana begrepp, och låt dem därefter förklara för varandra – två och två, eller i grupp. Ord man kan använda sig av: Manus, dramatiker, pjäs, regissör, scenografi, tragedi, komedi, repliker, gester, scenerier, undertext, mimik, applådtack osv.

**Viktigt påpekande:* Det är inte nödvändigt att man är knäpptyst på teatern. Givetvis får man skratta, eller reagera på det som händer på scenen. Det är dock viktigt att förstå att man inte ska störa de andra i salongen eller skådespelarna på scenen.

Exempel på möjliga påståenden/utgångspunkter att diskutera inför ett teaterbesök

*Har du varit på teater?

*Har du spelat teater?

*Tror du att det är läskigt/roligt att stå på scenen?

*Vad är skillnaden mellan en teaterföreställning och att se en film på bio?

*Tycker du det verkar roligt att arbeta som skådespelare? Lätt? Svårt? Varför?

*Hur tror du att skådespelarna påverkas av publiken?

*Är det bra eller dåligt om teaterföreställningen innehåller mycket teknik (ljus, ljud, musik, projektioner)? Varför?

*Hur och på vilka sätt är kostymen och sminket viktigt för föreställningen?

*Är det bra eller dåligt med lyckliga slut? Varför?

*Tycker du att teater är viktigt? Varför?

*Borde alla unga få se teater? I så fall varför? Eller varför inte?

Gör gärna om övningen efter teaterbesöket, och se om några åsikter förändrats. Låt ungdomarna själva fundera över sina ställningstaganden.

Förslag på läsning för er som är pedagoger:

Byréus, Katrin: *Du har huvudrollen i ditt liv. Om forumspel som pedagogisk metod för frigörelse och förändring.* Stockholm: Liber, 2001.

Gate, Helene & Hägglund, Kent: *Spela teater: från idé till färdig föreställning.* Stockholm: Bonnier Carlsen, 2004.

Hägglund, Kent & Fredin, Kirsten: *Dramabok.* Stockholm: Liber AB, 2001

Roos Sjöberg, Jeanette: *I gränslandet mellan scen och publik: nycklar till teater - med drama som metod.* Falun, 2000

III. Resumé - en detaljerad beskrivning av handlingen i pjäsen

AKT I. Ett rum med madrasser, som ger intryck av att inte vara ett hem. Stora väskor med kläder eller prylar, kartonger. En stor krukväxt. In i rummet rusar en ung kille. Han sätter sig och tar upp en anteckningsbok och en penna. Han börjar skriva. En ung tjej kommer efter honom in i rummet. Hon får syn på honom och säger att hon bara ville ställa honom några frågor. Han ber henne lämna honom ifred. Hon menar dock att hon också har rätt att vara där, eftersom hon bor där hon med. Han menar surt att han inte bor där.

Den unga tjejen ger sig inte, utan börjar fråga killen om vad hon hört om honom är sant. Killen säger att han vill bli lämnad ifred. Tjejen berättar att hennes pappa är död. Killen avbryter henne och frågar var hennes mamma är. Tjejen undrar hur han vet att hon har en mamma, när han kom för bara två dagar sen. Killen säger att han sett dem tillsammans. Tjejen frågar killen vad han skriver, om det är ett brev till hans pappa. Killen säger att han inte behöver skriva till honom. Han ska hälsa på honom istället. Tjejen frågar om Journalistkvinnan ska gå med, eftersom hon gör en film om människor som dem. Som har säkerhetsproblematik och sitter i fängelse.

Killen hävdar att hans pappa inte sitter i fängelse för att han är kriminell. Tjejen börjar "leka" att hon är en Beslutsfattare. Som en sådan pratar hon med honom om utredningen, om hans pappas "problematik". Att pappan inte hade de riktiga dokumenten, kanske inte de riktiga motiven för att komma osv. Hon ifrågasätter killen och hans familjs berättelse och deras skäl att komma. Killen blir arg. Sägar att de inte kunde lämnat landet med riktiga pass. Tjejen leker vidare och säger att en demokrati måste ha vissa bestämda regler osv. Att hon tror på hans pappas historia, men att hon måste hålla sig till regelverket. Killen blir alltmer upprörd. Sägar att hans pappa blivit torterad. Och att han inte vill hålla på med den där leken längre. Hon slutar. Men säger att hon sett Beslutsfattaren på band. Att Journalistkvinnan filmat henne. Att det var hon som intervjuade henne och hennes mamma också, när de först kom. Så frågar hon honom om det syns på henne att hon är en "oliktänkare"? Att de blivit trakasserade i sitt hemland pga det. Hon frågar honom återigen vad han skriver, om hon kan få läsa lite om hon blir hans vän. Hon låtsas att hon är en sjuksköterska och "spelar" bekymrad över hur han mår. Att han kommer att må mycket bättre om han anförtror sig till henne.

Killen blir arg och säger att han är Sköterskan och att hon däremot inte verkar må bra, att hon borde anförtra sig åt honom. Hon berättar att hon sagt till sin mamma en gång att hon ville dö. Efter deras första avslag. Killen säger som sköterskan att det är bra att hon berättar. Men tjejen säger nej, plötsligt. Att han kan läsa all information i hennes mapp istället. Att hon och hennes mamma redan berättat allt. Hon säger åt honom att sluta. Han fortsätter dock leken och ber henne berätta om sin pappa. Hon säger att det är en tråkig lek och att han är en ful sköterska. Att hon vill vara sköterska istället. Han säger att han är sköterskan och att hon är den anhängna. Tjejen leker med. Hon ilsknar till och säger att det inte är ett fängelse de befinner sig i. Att hon bara är där för att invänta sitt andra beslut. Hon blir alltmer upprörd och som sköterskan ber killen henne att lugna ner sig. För annars måste han ge henne en spruta. Leken går över styr. De slutar leka. Hon frågar honom om de gav hans föräldrar sprutor också? I deras hemland. Inte i hemlandet men i lägret, berättar han då. När pappan protesterat mot att de deporterat människor på natten. Hur pappan inte givit med sig.

Tjejen berättar att de gav hennes mamma sprutor, i hemlandet, för att hon skulle berätta om vad hon och pappan pratade om. Det hjälper inte att prata om det, menar hon. De konstaterar båda att det inte lönar sig att försöka förklara mer. Att ingen tror en ändå. De undrar över vad klockan är. Konstaterar att det är morgon fortfarande och att alla andra sover. Tjejen säger att hon är bra på matte. Killen säger att han är poet. Tjejen "leker" Advokat och frågar efter vad han egentligen skriver om. Att hon behöver hela deras historia för att kunna hjälpa dem. Killen säger att han är trött på att behöva förklara sig. Att pappan försökte arrangera en demonstration för yttrandefrihet, men att de redan pratat om det. Hon "flippar ut" som Advokat och säger att det inte är så kul att vara Advokat heller. Att folk ljuger så mycket, så det är svårt att veta vilka som har de verkliga skälen. Han säger till henne, när hon är advokaten, att han inte gillar henne. Advokaten svarar att han väl inte har så mycket val. Som sig själv, berättar hon sedan om hur Advokaten suttit och druckit Red Bull under hennes och mammans intervju.

Hon frågar om han vill titta på hennes mamma när mamman sover. Att hon säkert inte vaknar. Det vill han inte. Däremot vill han veta mer om vem Journalistkvinnan är. Hon berättar. Att hon är snäll. Men verkar ensam. Han får ett plötsligt sug efter något att äta. Hon säger att det finns choklad i köket. När han går ut, snappar hon åt sig hans anteckningsbok och läser i den. När han sedan kommer tillbaka lägger hon den ifrån sig. Han märker genast vad som hänt och frågar vad hon gjort. Han undrar om hon trodde att hade hade några hemligheter.

Han "leker", hotar henne, säger att de ska komma och ta henne ikväll. Att oliktankare inte hör hemma där. Han frågar vad som egentligen hände. Den natten, när de kom hem till henne och hennes mamma. Hon försöker slippa svara, men han insisterar. Tjejen berättar sedan hur flera män kom hem till henne och hennes mamma och att de luktade illa. Det blir tyst. Han frågar henne vilken dag det är. Hon säger att det är tisdag. Han berättar att han ska gå och hälsa på sin pappa idag. De hör ett ljud. Det är posten som kommer. Tjejen springer iväg för att hämta den. Kommer tillbaka med ett brev till sin mamma. Hon känner igen kuvertet. Det är beskedet. Han uppmanar henne att inte öppna. Hon undrar varför, nu när mamman intervjuats så många gånger och hon faktiskt berättat allt. Han säger att det blir bäst om han får läsa. Men när han läst vill han inte berätta. Säger att det är för svårt att förstå. Hon får kuvertet, läser och förstår att de fått ett negativt besked. Snabbt plockar hon upp den lilla kniv han öppnat kuvertet med och gömmer den bakom sin rygg. Han ser det och ber henne ge honom kniven. Att det inte hjälper att skada sig själv. Hon säger trotsigt att hon bara tänkt öppna en sak som satt fast. Så går hon.

AKT II: Midnatt, samma rum. Några månader senare. Hon kommer in, hon är desorienterad. Verkar leta efter något. Hon ropar på sin mamma, undrar vart hon tagit vägen. Så kommer den unge killen in. Frågar varför hon inte sover. Hon säger att hon inte kunde sova när han var uppe. Men hon verkar tro att han är hennes mamma. Hon säger att hon är törstig. Han hämtar vatten åt henne. Och en tablett. Det är hans mammas tablett. Han säger att den kommer att göra henne lugnare. Hon frågar om hennes händer är som Den långes? Han svarar henne att de så klart inte är. Att Den länge har bränt sina händer. Att hon vet det. Han undrar över varför hon säger så? Hon insisterar på att hon lagt händerna på en platta, så att huden på hennes fingertoppar smält, så att man inte ska kunna hitta henne i något dataregister vare sig här eller någon annanstans. Han menar att hon drömt. Att den långes fingertoppar är skadade, men att hans hud kommer att växa tillbaka. Hon menar att den Långe försökte att stanna någon annanstans än där de är, först. Men att de försökte skicka tillbaka honom därifrån, med

handklovar. Den unge killen försöker få henne att lugna sig, att lägga sig ner. Men hon fortsätter att berätta om ärran på hans rygg. Att ingen tittade på dem, som bedömde honom. Att han glömde påpeka det. Och att nu är det för sent, för att han är inne i systemet. Han vill att hon lägger sig, att allting är så förvirrande och svårt att förstå.

Den unga tjejen vill plötsligt vattna växten i blomkrukan, säger att hon är den enda som bryr sig om den. Hon ber honom berätta om sin mormors trädgård, om mormoderns blommor och bärbuskar. Hon verkar tro att han är hennes mamma. Han ber henne vara tyst, förklarar att mamman är på sjukhus. Detta upprör henne, och hon frågar om hon är på sjukhuset för det där de gjorde mot henne. När de kom hem till dem på natten, hur de våldtog mamman, och sedan även henne, när hon inte kunde hålla tyst från sitt gömställe. Detta blir för mycket för den unge killen, han skriker åt henne att vara tyst.

Hon är fortfarande förvirrad och frågar honom, om han är arg på henne för att hon är en "oliktänkare". Därefter börjar hon upprepa det mannen kallade henne och hennes mamma den kvällen; "jävla parasiter", "utsugare" osv. Han blir illa berörd, och säger åt henne att vara tyst. Hon lovar honom att hon ska, men frågar honom därpå direkt om han inte kan berätta mer för henne om mormoderns träd. Han lovar att han ska berätta om ett annat träd. Hon stillar sig, men frågar honom sedan om de är säkra där de är? Han säger åt henne att blunda.

Medan hon blundar, smyger han iväg till köket, för att hämta en tårta. Det är hennes födelsedag. Det är Journalistkvinnan som gjort tårtan. Han ber henne blåsa ut ljusen, hon gör det. Sedan blir hon sämre igen, känner sig febrig. Han berättar för henne om ett träd hans pappa brukade sitta i när han var liten, där han kände sig säker. Hon frågar om pappan känner sig säker nu? Han svarar att det gör han inte, att de inte tror på honom i fängelset heller, att de tror att han ljuger. Hon frågar hur det gick med pappans träd. Trädet brann upp. Hon säger att hon känner sig bättre, undrar om de inte kan leka lite mer. Han går med på det, säger att han kan vara sin pappa. Hon leker advokaten. Under samtalet mellan dem kommer det fram att hon känner till att det finns ett utvisningshot mot killens pappa och familjen. Han blir upprörd över detta och ifrågasätter varför hon inte berättat det. Hon berättar att Journalistkvinnan visat en film för henne, där hon filmat hur Advokaten berättade det där för hans pappa. Den unge killen blir upprörd och säger att han inte vill leka den där leken mer. Hon säger att hon kan vara sin mamma istället. De börjar leka, pratar som sina föräldrar hur de oroar sig för sina barn. Att det vilar ett utvisningshot mot mamman och flickan också. Att han knappt orkar mer, inte hon heller. De slutar leka, helt uppgivna. Hon säger att hon behöver mer medicin. Han berättar var det finns och hon försvinner ut i köket.

Hon kommer tillbaka, berättar att hon sett Advokaten berätta, på filmen, om utvisningshotet mot henne och mamman också. De slutar leka. Hon berättar att Journalistkvinnan inte kommer att göra några fler intervjuer. Hon frågar honom varför han inte kan läsa någon av sina dikter för henne? Hon säger att hon älskar honom, och undrar över om han äskar henne också. Han säger att han gör det. Så börjar hon låta mer förvirrad igen och ber honom göra lite soppa åt henne. Han försvinner ut i köket. När han är borta börjar hon trycka ut en mängd små tabletter ur en tablettkarta. Hon sväljer några stycken, så kliver han in i rummet, med soppan. Han blir upprörd och frågar vad hon håller på med. Hon säger att han inte kan stoppa henne, att hon ska träffa någon. Han ber henne ge honom asken och säger att han måste ringa någon.

Tjejen sätter sig, börjar få svårt att se, säger att det är mörkt. Frågar honom när allt

kommer att vara över. Att det bara fortsätter och fortsätter. Så ber hon honom att läsa en av sina dikter för henne. Han lovar att göra det, om hon lovar att inte somna, att hon måste hålla sina ögon öppna. Han läser sin dikt och under tiden somnar hon. Han försöker väcka henne.

EPILOG: Några månader senare. Mitt på dagen. Killen sitter och skriver. På golvet ligger en ryggsäck. Hon kommer in, utifrån, med jackan på. Han konstaterar förvånat att hon är tillbaka, att han trodde hon skulle åka till sin mamma den här dagen. Hon frågar honom vad han skriver. Han säger att han skriver ett brev. Till henne. Hon frågar var hans mamma är. Han svarar att hon är och hämtar hans pappa. De säger att de ska hålla kontakten. Vi förstår att hon ska skickas tillbaka med sin mamma, till sitt ursprungsland. Och att han och hans familj sannolikt verkar ha fått tillstånd att stanna. De tar avsked av varandra. Säger att de ska hålla kontakt.

IV. Efter föreställningen: hur pratar man om teater? Tips på samtal samt övningar.

Det finns en mängd olika sätt att samtala om teater. En metod som fungerar bra när man gemensamt vill bena upp vad man sett och beskriva det tillsammans med en grupp är att söka efter olika "tecken" i föreställningen och diskutera vad de olika tecknen betyder. Att låta samtalet bli associativt, snarande än värderande öppnar upp för vidare diskussioner. (Se även länken i del I, för mer information om att samtala om teater med barn och ungdomar.)

Viktigt att komma ihåg är att alla minns olika saker efter att man sett en föreställning och att vi på helt olika sätt tar till oss vad vi sett. Genom att tillsammans försöka beskriva och reflektera över vad vi sett och upplevt under en föreställning, kan vi komma åt fler skikt och delar av vår gemensamma upplevelse.

Här följer förslag på hur du kan lägga upp ett samtal:

Minnesrunda:

Beskrivning av vad man sett.

I den första rent beskrivande delen är tanken att eleverna ska hålla sig så nära det som faktiskt skett på scenen som möjligt. Låt så många elever som det går vara delaktiga och bidra med att bit för bit beskriva vad som faktiskt skedde i de olika delarna av föreställningen. (För dig som lärare finns en lathund, i den detaljerade beskrivningen av föreställningen ovan). En gemensam beskrivande minnesrunda blir ett slags överenskommelse för gruppen kring vad som faktiskt skedde på scenen. Pröva frågor som:

- *Minns ni hur det började?
- *Hur många skådespelare fanns det på scenen?
- *Hur såg karaktärerna ut?
- *Hur såg scenbilden/scenografin ut?
- *Hur rörde de sig på scenen?
- *Var det någon musik?

- *Skedde någon stor förändring under föreställningens gång?
- *Hur slutade föreställningen?

Den gemensamma beskrivningen kan påminna eleverna om händelser som för dem först kanske inte kan ha verkat särskilt viktiga, men som sedan kan visa sig ha haft stor betydelse för helheten och hur de uppfattat och upplevt pjäsen.

Reflektionsrunda:

Efter en mer "neutral" beskrivande runda kan det vara dags för en första reflektionsrunda. Där kan man ställa frågor kring hur eleverna associerade kring det de såg i föreställningen. En sådan runda kan leda fram till associationer gruppen gemensamt haft, men den kan också handla om bitar man funnit mindre trovärdiga. Exempel på frågor man kan ställa kan vara:

- *Vad tänkte du på i den scen du just beskrev?
- *Hur tänker ni i gruppen om den scenen?

Personliga reflektioner:

I den tredje rundan är det dags att lyfta fram mer personliga associationer, sådana som kan vara unika för var och en av eleverna. Man kan ställa frågor som:

- *Kände du igen något av det som hände?
- *Vad påminde dig de olika händelserna om?

Fler övningar:

Ett bra sätt att arbeta vidare kring föreställningen kan också vara att använda manus och läsa vidare. Låt eleverna läsa olika valda dialoger och scener, associera vidare kring dem, fundera kring varför de sa just så, hur de uppfattade den scenen i föreställningen, om de förstår den på ett annat sätt när de hört den läsas igen osv. Manuset kan beställas i pdf-form. Kontakta info@teaterkomet.se

*Utifrån att ha läst, reflekterat och associerat kring manuset kan man även låta eleverna skriva små korta scener själva utifrån scener i pjäsen. Med alternativa slut, andra händelser än vad som skedde i pjäsen. Eleverna kan även spela upp varandras manus. De som skrivit kan regissera de andra.

*Man kan också göra rundor kring frågor kring pjäsens tematik, som t ex:

Vilka saker skulle du ta med dig om du var tvungen att fly (Max 4)?

Vad skulle du sakna mest om du blev tvungen att lämna Sverige?

Varför flyr människor idag?

Vilka rättigheter har papperslösa flyktingar?

Varifrån flyr flyktingar idag? Och vart?

Vad tror kommer att hända med killen och tjejen i pjäsen?

Varför tror du tjejen och hennes mamma varit tvungna att fly?

Varför tror du pappan och hans familj tvingats fly?

Varför tror du att människor blir främlingsfientliga?

Hur ser det ut i andra länder i Europa, med främlingsfientlighet?

V. Film- och litteraturtips

Böcker:

Om det var krig i Norden, av Janne Teller

Lilla Pirat förlaget

En liten bok som till formatet ser ut som ett pass.

Janne Teller bjuder in läsaren till tankeexperimentet kring ett krig som Sverige är indraget i. Vardagliga situationer skildras ur ett krigsperspektiv.

Det finns också en lärarhandledning att ladda ner:

<http://lillapiratforlaget.se/app/uploads/2013/04/ODVKIN-NY.pdf>

Jag är en pojke med tur, av Monica Zak och Esmat Nabi.

Opal förlag

Lättläst bok om Esmats erfarenheter från ett liv som född i Afganistan, och hans flykt från hembyn. Han flydde med flyktingsmugglare från Iran för att till sist komma till ett boende för ensamkommande flyktingbarn Estonte i Sundsvall.

Utvandrarna, Invandrarna, Nybyggarna, Första brevet från Sverige,

Vilhelm Moberg, Bonnier Pocket

Moberg skildrar den långa vägen till Amerika för en grupp emigranter från Småland.

Jorden vi miste, av Murat Isik

Mehmet växer upp med sina föräldrar och två syskon i en liten by i östra Turkiet på 1960-talet. En rik och gastkramande skildring av en familjs öde och kamp för överlevnad. En berättelse om uppbrott och brustna förhoppningar – och om det innerliga förhållandet mellan en son och hans far.

Lästips för lärare:

Lika och unika: dramapedagogik om minoriteter av Anita Grünbaum

Daidalos

Dramapedagogik är ett sätt att göra det främmande bekant och det bekanta främmande. Anita Grünbaum presenterar och exemplifierar i denna bok olika metoder som kan användas för att uppöva förmågan till perspektivbyte. Hennes exempel handlar huvudsakligen om att förebygga diskriminering och kränkningar av minoriteter. Lika och unika är avsedd att ge impulser till att själv pröva och utveckla olika arbetsformer. Den vänder sig till lärare som upptäckt dramats potential, till dramapedagoger och till studerande inom pedagogiska, psykologiska, socialpedagogiska och estetiska ämnesområden. Finns att beställa på Adlibris och Bokus.

Ensamkommande barn och ungdomar av Kerstin Fälldin & Görel Strand.

En praktisk handbok om flyktingbarn. Natur & Kultur Den här boken ger fakta och råd till alla som kommer i kontakt med ensamkommande flyktingbarn. Boken ger handfast vägledning om vad man gör när ett barn kommer till Sverige och om gode mannens och andras arbete och ansvar. Faktaavsnitt och verkliga exempel pekar på problem och lösningar. Hur ser livet ut för ett sådant barn? Vem gör vad och vem har ansvaret? Finns att beställa på Adlibris och Bokus.

Flyktens barn – medkänsla, migration och mänskliga rättighet

av Elisabeth Elmeroth & Johan Häge. Studentlitteratur

Boken vänder sig till blivande och verksamma lärare, specialpedagoger, psykologer, socionomer och personal inom olika vårddyrken och andra med intresse av migration och mänskliga rättigheter.

När människor lyckas fly tvingas de att lämna sitt tidigare liv bakom sig. Några av dem tar sig till Europa och Sverige. De finns runt om i vårt samhälle. Det är barn och vuxna som lever med minnen av våld och trauman.

Även om mycket av innehållet i boken väcker känslor av vanmakt och misströstan, kan vi hoppas på en bättre framtid för dem som har kommit till Sverige. Här har vi, alla som möter flyktens barn, en möjlighet att genom kunskap och empati göra en insats för en bättre värld. Till boken hör en webbplats:

www.studentlitteratur.se/flyktensbarn. Där kan du se och lyssna på en föreläsning kring bokens innehåll. Finns att beställa på Bokus och Adlibris.

Film och tv:

Zozo

Film av Josef Fares, 2005.

Zozo skildrar en tioårig pojkes yttre och inre resa. Från inbördeskrigets Beirut, där han mister hela sin familj, till Sverige där han måste lära sig fungera i ett nytt komplicerat, socialt sammanhang. Sverige blir inte det paradiset Zozo drömt om, trots vacker natur och fredliga gator. Zozo gör oss påmind om att det bakom flyktingstatistiken döljer sig dramatiska personliga öden, upplevelser vi inte kan föreställa oss. Men också att världen ur ett barns perspektiv kan se annorlunda ut. Fantasi och verklighet går hand i hand och drömmar kan vara en mental tillflyktsort undan sorger och svårigheter.

Filmhandledning utgiven av Svenska Filminstitutet www.sfi.se.

Krigsduvor

Om flykt, separation och längtan av Zanyar Adami.

Filmen handlar om en kurdisk flicka som skickas ensam till Sverige, om hennes längtan efter sin mamma och om hennes mod för att möta en ny värld. Vi hoppas att filmen ska nå in i hjärtat och öka förståelsen för de svårigheter som en separation från en förälder innebär för alla barn. <http://www.hejsverige.nu/metodmaterial/film/>

Society

Elva personer är instängda i en container. Det är nio afrikaner och två kineser som alla hoppas på ett bättre liv. Under svåra förhållanden försöker de skapa en fungerande gemenskap. Men i slutändan handlar allt om att överleva. En kortfilm av Jens Assur.

Bortom Lampedusa (OBS: rekommenderas från 15 år)

Samuele är tolv år och bor på en ö mitt i havet. Han går i skolan, skjuter slangbella och är en riktig landkrabba som inte alls vill följa med pappan ut med fiskebåten. Ön han bor på

heter Lampedusa och är den yttersta symbolen för Europas gränser. I havet som omger ön riskerar tusentals män, kvinnor och barn sina liv för att komma till friheten. Filmen vann Guldbjörnen i Berlin 2016. (Fuocoammare, Gianfranco Rosi) SVT play

Ensamkommande flyktingbarn (Grundskola åk7-9)

Lärrarhandledning till programmet finns att ladda ned. 4 delar på vardera ca 30 min.

<http://urskola.se/Produkter/164569-Ensamkommande-flyktingbarn>

All rätt i världen (Grundskola åk7-9)

Arbetsmaterial finns. <http://urskola.se/Produkter/144947-All-ratt-i-varlden>

Välkomna nästan allihopa (Gymnasiet)

<http://urskola.se/Produkter/153406-Valkomna-nastan-allihopa>

Min skola mitt i kriget (Grundskola åk7-9)

Arbetsmaterial finns. <http://urskola.se/Produkter/197933-Min-skola-mitt-i-kriget>

Bekas

Film av Karzan Kader, Sonet film 2012

Den både dråpliga och allvarliga berättelsen om de föräldralösa bröderna Zana och Dana som lever som gatubarn i kurdiska Irak under Saddams Husseins styre. En dag ser de Stålmannen på bio – och drömmen om Amerikaresan tar sin början. Men att resa utan pengar, pass eller karta kräver mod, påhittighet och bergfast lojalitet. 92 min

Filmhandledning utgiven av Svenska Filminstitutet www.sfi.se.

Dom andra

(Nowhere home), Speranza Film AS 2012

Norsk dokumentärfilm av Margreth Olin. 90 min

Margreth följer ett antal ungdomar som fått avslag på sina ansökningar om uppehållstillstånd och nu inväntar utvisning. Eftersom de enligt lagen kan avvisas först när de fyllt 18 år, lever de alla i ett slags limbo i väntan på ofrivillig exil. Olin granskar ett system som är så fixerat vid härkomst att de mänskliga rättigheterna kommer i skymundan. Margreth Olins engagerade röst lämnar få åskådare oberörda och Nowhere Home är ett starkt inlägg i den norska flyktingdebatten.

Finns att köpa på www.folketsdvd.se.

Eldflugornas grav (OBS: rekommenderas från 11 år)

Tecknad film som utspelar sig i Japan i slutet av andra världskriget, regisserad av Isao Takahata, 1988.

In this world (OBS: rekommenderas från 15 år)

Brittiskt dokudrama regisserat av Michael Winterbottom, 2002

Människor världen över flyr dagligen från sina hemländer. För många av dem slutar resan i tragedi. Regissören Michael Winterbottom har försökt att ge två av dessa anonyma öden ansikten. Fiktivt men i en dokumentär kostym skildras två afghanska pojkars långa resa från ett flyktingläger i pakistanska Peshawar till London, en värld de tror skall ge dem ett bättre liv. Filmhandledning utgiven av Svenska Filminstitutet.

VI. Länkar och spel att ladda ner samt texter att arbeta vidare med

Röda Korset

Rollspel "På Flykt" för skolor (Går att boka kostnadsfritt)

"På Flykt" är ett webbaserat kunskaps- och upplevelsespel som är skapat av FN:s flyktingorgan UNHCR för att ge deltagarna en verklig upplevelse om vad flyktingar går igenom. Spelet är ett kraftfullt och dynamiskt verktyg. Det har använts i skolor för att hjälpa ungdomar att få ökad kunskap och förståelse för flyktingars svåra situationer.

www.unhcr.se/se/kunskapsbank/foer-laerare/paa-flykt-ett-rollspel.html

Tidningen The guardian

"The refugee challenge: can you break into Fortress Europe?"

Ett interaktivt spel om hur du skulle kunna fly från Aleppo i Syrien till Stockholm. På engelska.

<http://www.theguardian.com/global-development/ng-interactive/2014/jan/refugee-choices-interactive>

Migrationsverket

www.migrationsverket.se

Lättläst broschyr om hur det går till att söka asyl

www.migrationsverket.se/download/18.5e83388f141c129ba6313880/1381926445657/safungerardetensam_sv.pdf

Till Sverige. I texten vittnar asylsökande barn om Dublinförordningens konsekvenser. Materialet vänder sig främst till äldre elever, men man kan hitta delar att återberätta och använda i diskussioner och för arbete med yngre elever. Skriften kan beställas eller laddas ner från: **Barnets bästa främst** www.barnetsbastaframst.se och www.barnetsbastaframst.se/nyheter/57

Flyktinggruppernas Riksråd

www.farr.se

Goda råd till dig som söker asyl i Sverige

Broschyr med råd och förklaringar till hur asylprocessen ser ut i Sverige

http://www.farr.se/images/pdf/GodaRad/goda_rad_sv_3-1.pdf

Amnesty International

www.amnesty.se

Förenta Nationerna (FN)

www.fn.se

Sida

www.sida.se

Rädda Barnen

www.rb.se

Svenska flyktingrådet

www.swera.se

UNICEF

www.unicef.se

www.unicef.org

UNHCR

<https://sverigeforunhcr.se/klassrummet>

VII. Ordlista

Advokat	Jurist som hjälper människor med råd i frågor om lag och rätt samt/eller biträder en klient inför domstol och myndighet. Man har rätt till hjälp av en advokat i asylprocessen.
Apatisk	När man inte vill eller orkar någonting.
Asyl	Att få rätt att stanna i ett land dit man flytt. Flyktingar har rätt till asyl om de är förföljda, hotade eller svårt diskriminerade i sitt hemland pga ras, religion eller politisk uppfattning.
Asylsökande	En person som söker asyl men ännu inte fått sin ansökan avgjord. I de flesta europeiska länder har asylsökande rätt att stanna i avvaktan på att skyddsbehovet prövas.
BRIS (Barnens Rätt I Samhället)	Organisation som arbetar för barns rätt i samhället. www.bris.se
Demokrati	Stat med folkstyre eller folkmakt (folkbestämmande)
Deportera	Förvisa (skicka ut någon ur landet, tillbaka till dit de uppger sig ha flytt ifrån, eller därifrån man tror att personen flytt)
Fingeravtrycksdatabas	En databas där fingeravtryck på bl a flyktingar sparas för att de ska kunna identifieras.
Flyktingboende/ flyktingförläggning	Ställe där flyktingar får bo i väntan på besked om <i>uppehållstillstånd</i> .

Flyktingstatusutredare	Person som arbetar på migrationsverket och gör en bedömning om en person ska beviljas eller nekas asyl eller uppehållstillstånd.
Förenta Nationerna (FN)	En sammanslutning av nästan alla stater i världen, vars huvudsyfte är att verka för fred på jorden.
Första asylland (transitland)	Det första landet inom EU som en flykting kommer till. Enligt en EU bestämmelse, (<i>Dublinkonventionen</i>) måste flyktingen söka asyl i det första landet. Om flyktingen blir avvisad ur ett land hen kommer till senare, skickas hen tillbaka till det <i>första asyllandet</i> .
Genèvekonventionen	Regler som världens olika regeringar kommit överens om, som rör krigföring, behandling av flyktingar och krigsfångar.
Hets mot folkgrupp	Att hota eller tala illa om människor på grund av deras utseende, ursprung, religion eller sexuella läggning. Hets mot folkgrupp är ett brott man kan få fängelse för.
Internflyktingar	Människor som flytt från sina hem t ex på grund av krig, men som inte lämnat sitt lands gränser.
Konvention	En överenskommelse, uttalad praxis, sats eller regel som gäller i ett visst sammanhang.
Korruption	När någon missbrukar sin ställning för egen vinning, tex genom att ta emot mutor.
Migrationsverket	Statlig myndighet som ansvarar för bl a asyl och medborgarskap.
Människosmugglare/ Flyktingsmugglare	En person som hjälper en annan att ta sig in i ett land där de inte har tillstånd att uppehålla sig. Detta sker ofta mot betalning.
Mänskliga rättigheter	Slår fast att alla människor är födda fria, har lika värde och samma rättigheter. De mänskliga rättigheterna anses vara universella, vilket innebär att de gäller

	över hela världen, oavsett land, kultur eller andra omständigheter. De gäller för var och en, oavsett etnisk tillhörighet, hudfärg, kön, språk, religion, sexuell läggning, politisk uppfattning eller social ställning.
Parasit	Snyltgäst. Någon som lever på någon annans bekostnad.
Rädda Barnen	Organisation som arbetar för barns rättigheter
Röda Korset	Den största humanitära organisationen i världen som arbetar med att hjälpa människor i nöd.
UNHCR	FN:s flyktingkommissariat
UNICEF	FN:s barnfond, en del av FN som ska hjälpa regeringar med att förbättra barns liv, hälsa och utbildning.
Utvisning	Innebär att en stat (land) beslutar föra ut en person med utländskt medborgarskap ur landet. Om personen inte går med på det frivilligt, utför man det mot personens vilja, med hjälp av t ex polis.
Uppehållstillstånd	Tillstånd för en person som inte är medborgare i ett land att uppehålla sig (vara) där.
Yttrandefrihet	Rätten att få framföra sina åsikter offentligt utan att man får någon typ av bestraffning. Det innebär att man får säga vad som helst, men ingen har rätt att i förväg granska något som ska sägas offentligt. I efterhand kan den som säger något anklagas till exempel för hets mot folkgrupp om uttalandet är rasistiskt.
Överklaga	En anmälan av myndighetsbeslut eller domslut till högre rättsinstans, med syfte att få domen eller beslutet ändrat.